УДК 347.73: 336.74-027. 543

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

І. Журавльов, група ФС-24мб
Центральноукраїнський національний технічний університет

Віртуальні активи (криптовалюти, NFT, токенізовані активи тощо) стали невід'ємною частиною глобальної цифрової економіки. Україна, як країна з високим рівнем технологізації та ІТ-експорту, стикається з необхідністю створення ефективної правової бази для регулювання цієї сфери. Проте імплементація відповідних норм супроводжується значними викликами, пов'язаними з міжнародною практикою, податковим контролем, запобіганням зловживань та захистом прав інвесторів. У дослідженні аналізуються актуальні проблеми регулювання обігу віртуальних активів в Україні та пропонуються напрями їх вирішення.

Закон «Про віртуальні активи» № 2074-IX [1], прийнятий Верховною Радою України 17.02.2022 р., став першим кроком до легалізації віртуальних активів, але обмеженим, оскільки визначає поняття «віртуальних активів» (ВА), але не включає CBDC (цифрові валюти центральних банків) та токенізовані активи; регулює лише операції з ВА, а не їх випуск (емісію), що створює правовий вакуум для ICO/STO (первинних пропозицій монет/токенів); вводить поняття «постачальників послуг з ВА» (криптобіржі, майнінгові пули), але механізми ліцензування не деталізовані. До того ж в прикінцевих та перехідних положеннях Закону було передбачено, що він набирає чинності з дня набрання чинності законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами. Втім зміни до Податкового кодексу так і не були внесені і питання оподаткування ВА надалі залишаються неврегульованими, в т.ч. й оподаткування майнінгу, стейкінгу та DeFi-операцій [2].

Отримання Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі обумовлює необхідність приведення національного законодавства у відповідність європейським стандартам, ключовим з яких в питаннях обігу ВА являється Регламент (ЄС) 2023/1114 Європейського парламенту та Ради від 31.05.2023 року про ринки криптоактивів (Markets in Crypto-Assets Regulation або Регламент MiCA), у якому чітко визначено основні термінологічні поняття, що стосуються ринку віртуальних активів, здійснено класифікацію віртуальних активів і послуг щодо віртуальних активів, які надаються професійними постачальниками таких послуг, установлено чіткий розподіл повноважень між компетентними органами щодо регулювання ринку віртуальних активів, а також врегульовано питання боротьби із зловживаннями на цьому ринку шляхом запровадження вимог до публічної пропозиції окремих видів віртуальних активів та їх допуску до торгів [3].

Основні виклики впровадження ВА:

1. Відсутність єдиного підходу до термінології та концепцій у сфері віртуальних активів [4].
2. Недостатня деталізація механізмів обліку та оподаткування операцій з віртуальними активами [5].
3. Ризики відмивання коштів, фінансування тероризму, кіберзлочинності та використання активів у тіньовій економіці [6].
4. Затримка у впровадженні міжнародних стандартів (FATF, 5AMLD) та взаємодії з банківським сектором [7].

Переваги та ризики запровадження та обігу ВА представлені в табл. 1.

Таблиця 1. Переваги та ризики запровадження та обігу ВА в Україні

Переваги	Ризики
Доступність для широкого кола	Відмивання коштів, фінансування тероризму
Зниження транзакційних витрат	Кіберзлочинність, шахрайство
Високий рівень захисту	Відсутність чітких механізмів контролю
Можливість інновацій та інвестицій	Висока волатильність, правова невизначеність

Перспективи розвитку та напрями вдосконалення обігу ВА:

- Необхідність постійного оновлення нормативної бази та гармонізації з міжнародними стандартами [5].
- Впровадження чітких правил обліку, оподаткування та ліцензування для учасників ринку [8].
- Розвиток співпраці з міжнародними організаціями для обміну інформацією та протидії зловживанням [7].
- Вивчення та адаптація позитивного досвіду інших країн, зокрема щодо запуску національних цифрових валют (CBDC) [4].

Законодавча база України у сфері віртуальних активів є неповною та фрагментарною, що значно ускладнює належне правозастосування. Закон «Про віртуальні активи» містить базові визначення, проте не охоплює всі аспекти діяльності з ВА, зокрема емісію токенів, що створює правову прогалину в питаннях ICO/STO. Відсутність змін до Податкового кодексу України перешкоджає повноцінному запуску механізмів контролю та обліку операцій з віртуальними активами, а також ставить учасників ринку в стан правової невизначеності. Перспективи розвитку ринку віртуальних активів в Україні полягають у створенні комплексної, адаптивної, прозорої нормативно-правової системи, що повинна включати: деталізовані правила ліцензування постачальників послуг; інтеграцію віртуальних активів у фінансову систему з урахуванням потреб монетарної політики; впровадження ефективного контролю за публічною пропозицією токенів і захист прав інвесторів. Подальші кроки в сфері правового регулювання ВА повинні орієнтуватися на міжнародний досвід, забезпечення фінансової стабільності, розвиток фінтех-сектору, підвищення цифрової грамотності та правової культури учасників ринку.

Список літератури

1. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text (дата звернення: 17.03.2025).
2. Податковий кодекс : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 17.03.2025).
3. Регламент (ЄС) 2023/1114 Європейського парламенту та Ради від 31.05.2023 року про ринки криптоактивів. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj (дата звернення: 17.03.2025).
4. Zianko V., Nechyporenko T. Virtual assets through the prism of domestic practice: risk-orientedness and implementation. Фінанси України. 2022. № 3. С. 88-106.
5. Чижиков В. Перспективи регулювання обліку та оподаткування віртуальних активів в Україні. Український економічний часопис. 2024. № 5. С. 141-145.
6. Починок А. Структура правових відносин, пов`язаних з обігом віртуальних активів. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Юридичні науки". 2023. Т. 10. № 4(40). С. 219-231.
7. Hrytsai, S. (2022). SOME ASPECTS OF INTERNATIONAL COOPERATION IN THE SPHERE OF TURNOVER OF VIRTUAL ASSETS IN UKRAINE. Baltic Journal of Legal and Social Sciences, (2), 36-40. https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-2-6.
8. Федоренко Т. В. Правове регулювання віртуальних активів в Україні: перспективи розвитку. Modern scientific journal (Сучасний науковий журнал). 2024. № 3 (1). С. 47-53.
9. Макаров О., Аржевітін С. Віртуальні активи та монетарна політика. Financial and credit activity problems of theory and practice. 2022. № 5, вип. 46 С. 8-18. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3877.